

РЕЦЕНЗИЯ

от проф. дпн Вяра Тодорова Гюрова

на дисертационен труд за присъждане на образователно-научна степен
„Доктор”

на тема:

„Функции и мониторинг в процеса на децентрализация на училищното образование”

Докторант: Румяна Тодорова Гьорева

Научен ръководител: проф. дпн Ваня Георгиева

1. Данни за докторанта

Румяна Тодорова Гьорева има бакалавърска степен за учител по химия и физика от ПУ „П. Хилендарски” и магистърска степен по образователен мениджмънт от СУ „Св. Кл. Охридски”. Била е учител и административен ръководител, в т.ч. помощник-директор на 2 училища, Началник на отдел „Инспектиране и организационно-методическа дейност” в Регионалния инспекторат по образованието, гр. Перник, заместник-кмет на община Перник, с ресор „Образование, култура, младежки дейности и духовно развитие”, общински съветник и Заместник-председател на Общински съвет в Перник. Образованието и управленският ѝ опит логично я довеждат до докторантурата по управление на образованието в ЮЗУ „Н. Рилски” (гр. Благоевград) и дисертация в областта на мониторинга на училищното образование.

2. Актуалност на дисертационния труд

Тя се определя от многото нерешени проблеми и противоречия в българското училищно образование в условията на прехода, рефлектирали върху снижаване на неговото качество. Както сама пише Румяна Гьорева, това налага разработване на научно обоснована система за оценяване на качеството в образованието (стандарт за наблюдение, критерии и показатели), базирана на външен и вътрешен мониторинг и анализ, „като едно от приоритетните направления за модернизация на българското образование” (с. 3-4).

Актуалността на темата е доказана и чрез критичния анализ в дисертационния труд на образователната ситуация, с нейните противоречия, опити за промени, в т.ч. законодателни, както и чрез формулираните изследователски въпроси.

3. Адекватност на методиката

Избраната комплексна методика, реализирана на 5 етапа, допринася за изпълнението на задачите и доказването на хипотезите. Докторантът използва различни методи (някои от които не са описани в методиката): теоретичен анализ на научна литература и нормативни документи; съпоставителен анализ на международния и българския опит в областта на мониторинга; SWOT-анализ на съществуващата система за мониторинг и контрол в училищното образование и проучване мнението на директори, експерти, учители и родители от гр. Перник и за нея и за удовлетвореността им от качеството на образованието; моделиране (разработен е концептуален авторски модел за мониторинг на дейността на училището); емпирично изследване на приложимостта на модела чрез анкетиране и фокус-групи; синтез и оценка, чиято завършена фаза са обобщените изводи и препоръки за промени, в т.ч. за прилагане на концептуалния модел на практика и обучение на директорите и учителите за прилагане на мониторингови оценъчни системи.

4. Достойнства на дисертационния труд

- *Логична структура и внушителен обем.* Дисертационният труд е разработен в 7 основни части и е с обем от 203 с. (нестандартно оформен текст – по 49 реда на страница), от които 192 с. текст, последван от справка за използваната литература (181 заглавия на български, руски и английски езици, представящи актуални автори, позиции и документи), заключение, библиография (всъщност – списък на използваните източници на информация) и раздел „приложения” (неномерирани 23 печатни и още 3 приложения в два диска).

- *Добре очертано изследователско поле* на фона на критичен анализ на изследвания и „достъпни трудове” (с.5) в сферата на образователния мениджмънт като теория и практика.

- *Коректно определен научен апарат на дисертационния труд* - обект, предмет, основна теза, цел и задачи, изходна научна постановка и произтичащите от нея 4 хипотези, проверени емпирично.

- *Задълбочен многостранен анализ на историята и проблемите на децентрализацията в образованието, училищната автономия и промените в българското законодателство.* Изясняват се аспекти и параметри на децентрализацията, самоуправлението и автономията на българското училище, като управлението на делегирания бюджет, на човешките ресурси, на образователно-възпитателния процес (на учебните планове и програми, на учебната дейност и качеството на образованието). Коментират се ролите на училищното настоятелство и новите обществени съвети в управлението на училището. „В контекста на положителните и отрицателните следствия на децентрализацията” (с. 17) са изяснени същността и философията на мониторинга на образованието и неговата роля в училищното образование.

- *Задълбочен многостранен анализ на мониторинга в образованието като управленска технология.* С присъщата ѝ прецизност авторката представя гледните точки на наши и чужди автори за същността на мониторинга, неговите функции в управлението на училищното образование, както и добър опит от различни европейски страни.

- *Компетентен анализ на прилагането на оценяване и контрол в българското училищно образование* (на неговата история, регламентиране чрез законодателството и усъвършенстване), подкрепен от собствено констатиращо проучване за качеството на образованието, автономията на училището, неговото финансиране и мястото на мониторинга в училище. Респондентите са директори, експерти в образованието, учители и родители от област Перник (336 души от 6 училища). Това „традиционно” изследване е последвано от он-лайн анкетиране

на подобна целева група респонденти (общо 180 души) от страната. Мненията на респондентите от двете извадки се анализират по общи показатели и критерии и се сравняват. Обобщените изводи водят към заключението за необходимост от оценяване, мониторинг и контрол във и на училищното образование, реализирани по нов начин - чрез нова система, в която водеща роля заема външна организация за мониторинг и контрол и самооценката на училищните организации.

- *Представеният в пар. 2.6. авторски „Концептуален модел за мониторинг на училищното образование” и разработеният към него инструментариум.* Моделът и анализът на неговото прилагане всъщност представят един завършен *цикъл на мониторинга*: от концептуализацията на нов модел на мониторинг, през разработването на инструментариум и практическите идеи за неговото реализиране, с указания за мястото и ролята на различните участници в процеса, до анализа на резултатите и оформянето на крайната оценка.

- *Емпиричното изследване, описано в трета глава.* Авторският модел на докторанта за мониторинг на училищното образование е оценен от общо 136 лица (експерти на МОН и РУО, научни работници, директори, учители, родители), от които 96 респонденти на он-лайн анкета и 40 участника в 4 фокус-групи. За целите на изследването е разработена „Карта на направленията, критериите, показателите и индикаторите за наблюдение”, с общо 320 индикатора, разпределени в 12 групи-(критерии). Чрез Картата се проследява разпределението на променливите „значимост на индикаторите” и „приложимост на индикаторите”. Като цяло респондентите оценяват авторския модел и индикаторите, предложени в Картата, като приложими в много висока степен в училищната практика за целите на мониторинга и оценяването на училищните дейности. А това означава и висока оценка за докторанта.

- *Впечатляващата и прецизна статистическа обработка на данните от емпиричното изследване и задълбоченият, коректен и убедителен анализ на резултатите.*

- *Проведените дискусии в 4-те фокус-групи (2 групи с директори на училища, 1- с учители и 1- с родители), чиято цел е оценяване на инструментариума и на разработения концептуален модел за мониторинг. Те са доказателство за потребността от обсъждане на актуални проблеми на училищното образование във всички училища в страната със „заинтересованите“ от качествено образование страни и добър пример как това може да става.*

- *Изводите, обобщени в пар. 3.3. Те насочват към необходимостта от мониторинг на училищното образование по нов модел и акцентират на надеждността на предложения инструментариум.*

- *Научният език и стил на дисертационния труд , яснота и коректност при използване на понятията*

- *Раздел „Приложения“ като цяло. Той убеждава относно коректността, авторството и компетентността на докторанта.*

5. Приноси на дисертационния труд:

Дисертационният труд като цяло е принос към теорията и практиката на образователния мениджмънт. Сред конкретните приноси безспорно водещо значение имат:

- Авторският „Концептуален модел за мониторинг на училищното образование“ и разработеният към него инструментариум за реализиране на мониторинг на дейностите на училището.

- Разработеният инструментариум за проучване на нагласите към реформа на системата за мониторинг в образованието.

- Критичният анализ на параметрите на децентрализацията и реформите в българското образование в годините на прехода.

- Аргументираната концепция за необходимостта от нов подход към мониторинга на училищното образование и нова система, съчетаваща сомооценяване и външно оценяване.

- Проекциите за бъдещи изследвания в областта (кръга от изследователски въпроси и проблеми, които чакат своето научно изследване и научнообосновани решения.

- Представянето на ценен международен опит в областта на децентрализацията на образованието и системите за мониторинг.

6. Препоръки

1. В заглавието на пар. 2.6. следва да се добави „авторски” (концептуален модел), за да се разграничи той от други подобни, в т.ч. чуждестранни модели.

7. Публикации

По дисертационния труд Румяна Т. Гьорева е представила списък с 10 научни публикации – 2 статии в научни списания, 2 студии и 6 доклада от научни конференции, отпечатани в съответните сборници.

Заключение:

Предложеният дисертационен труд отговаря напълно на всички изисквания към такъв вид научен труд. Авторът демонстрира широка компетентност и умение за многостранна интерпретация на проблемите от различен ъгъл. Умело вплита мнения, въпроси и позиции на български, американски и английски автори и собствените си оценки.

Затова предлагам убедено на Румяна Тодорова Гьорева да бъде дадена образователно-научната степен „Доктор” в област на висшето образование „1.Педагогически науки”, професионално направление „1.1. Теория и управление на образованието”, научна специалност „Управление на образованието”.

РЕЦЕНЗЕНТ:

(проф. дпн Вяра Гюрова)

19.05.2017